

Byla C-33/22

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2022 m. sausio 14 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Verwaltungsgerichtshof (Austrija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. gruodžio 14 d.

Kasatorė:

Österreichische Datenschutzbehörde

Kitos bylos šalys:

1. W K, 2. *Präsident des Nationalrats* (Nacionalinės Tarybos Pirmininkas)

Pagrindinės bylos dalykas

Tyrimo komitetas – Duomenų apsauga – Parlamentinė veikla – Valdžių atskyrimas – Galimybė taikyti Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (BDAR) – Priežiūros institucija – Su duomenų apsauga susijęs skundas

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aiškinimas, SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

Ar naudojantis jam priklausančia vykdymo kontrolės teise valstybės narės parlamento įsteigto tyrimo komiteto veikla, neatsižvelgiant į tyrimo objektą, patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, kaip tai suprantama pagal SESV 16 straipsnio 2 dalies pirmą sakinį, todėl 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos

tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas – BDAR) gali būti taikomas valstybės narės parlamento tyrimo komiteto vykdomam asmens duomenų tvarkymui?

Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

2. Ar naudojantis jam priklausančia vykdymo kontrolės teise valstybės narės parlamento įsteigto tyrimo komiteto, kuris tiria už valstybės saugumą atsakingos policijos institucijos veiklą, taigi, su nacionaliniu saugumu susijusią veiklą, kaip tai suprantama pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 16 konstatuojamąją dalį, veikla patenka į BDAR 2 straipsnio 2 dalies a punkte nustatytos išimties taikymo sritį?

Jei į antrąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai:

3. Jeigu – kaip nagrinėjamu atveju – valstybė narė yra įsteigusi vienintelę priežiūros instituciją, kaip ji suprantama pagal BDAR 51 straipsnio 1 dalį, ar šios institucijos kompetencija nagrinėti skundus, kaip jie suprantami pagal BDAR 77 straipsnio 1 dalį, siejamą su 55 straipsnio 1 dalimi, išplaukia tiesiogiai iš Bendrojo duomenų apsaugos reglamento?

Nurodomi Bendrijos teisės aktai

Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo

1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46 dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (panaikinta Reglamentu [ES] 2016/679)

2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, BDAR)

Nurodomi nacionalinės teisės aktai

Bundes-Verfassungsgesetz (Federalinis Konstitucinis Įstatymas) (toliau – B-VG) 24 straipsnis, 53 straipsnio 1 dalis, 56 straipsnio 1 dalis, 138 straipsnio 1 dalies 7 punktas

Bundesgesetz zum Schutz natürlicher Personen bei der Verarbeitung personenbezogener Daten (Datenschutzgesetz) (Federalinis įstatymas dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant jų asmens duomenis) (toliau – DSGVO) 1 straipsnio 1 dalis, 4 straipsnio 1 dalis, 18 straipsnio 1 dalis, 24 straipsnio 1 dalis

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 2018 m. balandžio 20 d. Nacionalinė Taryba, remdamasi *Bundes-Verfassungsgesetz* (B-VG) 53 straipsnio 1 dalimi, įsteigė politinio poveikio *Bundesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfung* (Federalinė Konstitucijos apsaugos ir kovos su terorizmu tarnyba) tyrimo komitetą (toliau – BVT tyrimo komitetas).
- 2 Pirmoji kita bylos šalis 2018 m. rugsėjo 19 d. buvo apklausta BVT tyrimo komiteto kaip informacijos šaltinis, apie tai pranešė žiniasklaida. Austrijos parlamento interneto svetainėje paskelbtame apklausos protokole buvo nurodytas visas jo vardas ir pavardė. 2019 m. balandžio 2 d. skunde priežiūros institucijai pirmoji kita bylos šalis paprašė pripažinti, kad protokolo paskelbimas nurodant visą pavardę pažeidžia Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą ir DSGVO 1 straipsnį. Jis teigė dirbantis slaptu tyrėju, ir prieš jo valią pavišinus jo pavardę buvo pažeista jo pagrindinė teisė į duomenų apsaugą ir teisė prašyti ištrinti neteisėtai tvarkytus duomenis.
- 3 Priežiūros institucija 2019 m. rugsėjo 18 d. sprendimu jo skundą atmetė. Sprendimą ji motyvavo tuo, kad nors BDAR neneigia, kad duomenų apsaugos priežiūros institucijos gali prižiūrėti teisėkūros organus, Europos teisės sistemai yra būdingas valdžių atskyrimas, tai reiškia, kad administracinė valdžia negali kontroliuoti teisėkūros. BVT tyrimo komitetas – tai teisėkūrai priskirtinas organas, todėl duomenų apsaugos priežiūros institucija neturi kompetencijos.
- 4 Šį sprendimą pirmoji kita bylos šalis apskundė *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas). Pastarasis panaikino duomenų apsaugos priežiūros institucijos sprendimą ir, apibendrinant, paaiškino, kad nei Bendrajame duomenų apsaugos reglamente, nei DSGVO nėra nustatytos išimties, kurios atveju duomenų apsaugos priežiūros institucija neturi kompetencijos kontroliuoti, ar asmens duomenų tvarkymas teisėkūros srityje atitinka duomenų apsaugos teisės aktus. BDAR 55 straipsnyje numatytos išimties, kuri taikoma duomenų tvarkymo operacijoms, kurias atlieka teismai, vykdydami savo teismines funkcijas, negalima traktuoti pernelyg bendrai, todėl preziumuotina, kad duomenų apsaugos priežiūros institucijos turi neribotą kompetenciją prižiūrėti visas kitas nepriklausomas institucijas, tarp jų ir parlamentinius tyrimo komitetus. BDAR 77 straipsnyje numatyta veiksminga teisinė apsauga reglamento taikymo srityje: kiekvienas duomenų subjektas turėtų turėti galimybę gintis nuo reglamento garantuojamų teisių pažeidimų.
- 5 Duomenų apsaugos priežiūros institucija *Bundesverwaltungsgericht* sprendimą kasacine tvarka apskundė *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas).

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

Dėl pirmojo klausimo

- 6 Pirmoji kita bylos šalis mano, kad paskelbus jos apklausos BVT tyrimo komitete protokolą, kuriame nurodyta visa jos pavardė, buvo pažeista pagrindinė jos teisė į asmens duomenų apsaugą. Paskelbimas iš principo yra asmens duomenų „tvarkymas“, kaip tai suprantama pagal BDAR. Kyla klausimas, ar šiam tvarkymui pagal BDAR 2 straipsnio 2 dalies a punktą netaikoma BDAR 2 straipsnio 1 dalis.
- 7 *Bundesverwaltungsgericht* preziumuoja, kad BDAR gali būti taikomas teisėkūros aktams (pavyzdžiui, parlamentinių tyrimo komitetų aktams), nes materialinė taikymo sritis pagal koncepciją yra visapusiška ir apima bet kokių duomenų tvarkymą. Valstybės teisėkūros funkcija nėra nepriskirta prie BDAR taikymo srities. BDAR 2 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta išimtis turi būti aiškinama labai siaurai ir apima tik nacionalinį saugumą.
- 8 Duomenų apsaugos priežiūros institucija daro nuorodą į 2020 m. liepos 9 d. Teisingumo Teismo Sprendimą *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535), bet savo kompetenciją ginčija darydama nuorodą į valdžių padalijimo principą, dėl kurio vykdomosios valdžios organai negali kontroliuoti teisėkūros organų.
- 9 Byloje C-272/19 Teisingumo Teismas nusprendė, kad „kai valstybės narės federalinio vieneto parlamento peticijų komitetas vienas ar kartu su kitais subjektais nustato duomenų tvarkymo tikslus ir priemones, šis komitetas turi būti laikomas „duomenų valdytoju“, kaip tai suprantama pagal [BDAR 4 straipsnio 7 punktą], todėl tokio komiteto atliekamas asmens duomenų tvarkymas patenka į šio reglamento <...> taikymo sritį“.
- 10 Pirmoji kita bylos šalis mano, kad BDAR gali būti taikomas, antroji kita bylos šalis tai ginčija.
- 11 Nacionalinės Tarybos steigiami tyrimo komitetai vykdo kontrolės ir teisėkūros funkciją, kuri pagal Austrijos Konstituciją tenka teisėkūros subjektui. Parlamentiniai tyrimo komitetai veikia kaip teisėkūros subjekto organai, kurie atlieka kontrolę, ir organizaciniu ir funkcinio požiūriu priskirtini prie teisėkūros valdžios. Šių komitetų atliekamų tyrimų objektas būna tam tikras baigtas procesas vykdomosios valdžios srityje federacijos lygmeniu, siekiant išsiaiškinti procesus politiniais tikslais.
- 12 Tyrimo komiteto sprendimą paskelbti apklausos protokolą asmuo, kuris yra informacijos šaltinis, manydamas, kad buvo pažeistas DSG, gali apskųsti *Verfassungsgerichtshof*. *Verfassungsgerichtshof* tik įvertina, ar konkrečiai ginčijami veiksmai pažeidė pareiškėjo konkrečiai nurodytas asmenines teises.

- 13 Remiantis 2020 m. liepos 9 d. Teisingumo Teismo sprendimu (*Land Hessen*, C-272/19, EU:C:2020:535) ir jame nurodoma jurisprudencija, susijusia su Direktyva 95/46/EB, nėra taip, kad duomenų apsaugos teisės nuostatos gali būti taikomos tik tuomet, kai asmens duomenys tvarkomi konkrečiai tais tikslais, kurie patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, kai tas tvarkymas vyksta tarpvalstybiniu lygmeniu arba turi tiesioginę įtaką laisvam judėjimu tarp valstybių narių. Kad BDAR netaikomas, preziumuotina tik tuo atveju, kai yra įvykdytos sąlygos konkrečiai 2 straipsnio 2 dalies a–d punktuose numatyta išimčiai taikyti.
- 14 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pripažinta, kad BDAR 2 straipsnio 2 dalies a punktas turi būti aiškinamas siaurai. Atsižvelgiant į reglamento 16 konstatuojamąją dalį, šį punktą reikia suprasti taip, kad išimtį siekiama taikyti tik tokiam asmens duomenų tvarkymui, kurį atlieka valdžios institucijos, vykdydamos veiklą, skirtą nacionaliniam saugumui užtikrinti, arba veiklą, kurią galima priskirti prie tos pačios kategorijos. Tam visų pirma priskirtina veikla, kuria siekiama apsaugoti esmines valstybės funkcijas ir esminius visuomenės interesus.
- 15 Vis dėlto, priešingai nei sprendime byloje C-272/19, kurio dalykas yra Heseno Landtago peticijų komitetas, Nacionalinės Tarybos įsteigti tyrimo komitetai ne tik netiesiogiai prisideda prie parlamentinės veiklos, bet, būdami kontrolės organais, įeina į pagrindinę parlamentinės veiklos sritį. Jų paskirtis yra politinė kontrolė arba tyrimas politiniais tikslais. Sprendime byloje C-272/19 pateikti paaiškinimai *per se* nereiškia, kad duomenų tvarkymo išimtis pagrindinėje parlamentinės veiklos srityje *a priori* negali būti taikoma. Veikiau galima argumentuoti, kad parlamentinės kontrolės veikla iš principo skirta ir esminėms valstybės funkcijoms ir esminiams visuomenės interesams apsaugoti – tuo remiamasi BDAR 2 straipsnio 2 dalies a punkte.
- 16 Nematyti, kad Sąjungos teisėje būtų nustatyti reikalavimai, reglamentuojantys parlamentinę veiklą valstybėse narėse. Jos pagrindai nustatyti atitinkamuose nacionalinės teisės aktuose. Tai, kad, kaip pripažinta sprendime byloje C-272/19, nėra numatytos bendros išimties parlamentinei veiklai, nereiškia, kad bent jau kai kuriai parlamentinei veiklai BDAR 2 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta išimtis negali būti taikoma.
- 17 Ir Sąjungos teisėje, ir nacionalinėje teisėje įtvirtintas valdžių padalijimo principas. BDAR 55 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad į priežiūros institucijos kompetenciją neįeina tik duomenų tvarkymo operacijos, kurias atlieka teismai, vykdydami teismines funkcijas. Tačiau šią nuostatą galima suprasti taip, kad pagrindinė parlamentinės veiklos sritis į BDAR taikymo sritį nepatenka net pagal 2 straipsnio 2 dalies a punktą, nes antraip ji irgi būtų buvusi paminėta 55 straipsnio 3 dalyje.
- 18 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui kyla klausimas, ar tokia pagrindinė parlamentinės veiklos sritis, kaip teisėkūros procesai arba parlamentinė kontrolė, patenka į SESV 16 straipsnio 2 dalies taikymo sritį, todėl

pagal BDAR 2 straipsnio 2 dalies a punktą įeina į BDAR taikymo sritį *ratione materiae*, kaip apibrėžta BDAR 2 straipsnio 1 dalyje.

Dėl antrojo klausimo

- 19 BVT tyrimo komiteto objektas buvo įtarimas, kad BMI [*Bundesministerium für Inneres* (Federalinė vidaus reikalų ministerija)] organų nariai, kiti (vadovaujančias pareigas einantys) tarnautojai ir darbuotojai, derindami veiksmus, darė politiškai motyvuotą įtaką BVT [*Bundesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfung* (Federalinė Konstitucijos apsaugos ir kovos su terorizmu tarnyba)] uždavinių vykdymui, kartu tariamai pažeisdami teisės nuostatas <...> vykdomosios valdžios srityje federacijos lygmeniu <...>“.
- 20 *Bundesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfung* (BVT; nuo 2021 m. gruodžio 1 d. – *Direktion Staatsschutz und Nachrichtendienst* (Valstybės saugumo ir žvalgybos tarnybos direkcija)) (toliau – DSN) yra už valstybės saugumą atsakinga policijos institucija, kurios funkcijos, be kita ko, apima konstitucinių organų ir jų gebėjimo veikti apsaugą. Į jos uždavinius įeina „su nacionaliniu saugumu susijusi veikla“, kaip ji suprantama pagal BDAR 16 konstatuojamąją dalį. Todėl BVT tyrimo komiteto tyrimo objektas apima nacionalinio saugumo veiklą, kuri nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, taigi pagal BDAR 2 straipsnio 2 dalies a punktą ir į BDAR taikymo sritį *ratione materiae*.
- 21 Pagal 2020 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo Sprendimą *La Quadrature du Net ir kt.* (C-511/18, C-512/18 ir C-520/18, EU:C:2020:791, 101 punktas) „[Direktyvos 95/46/EB] taikymo sritis apskritai neapima „tvarkymo operacijų, susijusių su visuomenės saugumu, gynyba [ir] valstybės saugumu, neatsižvelgiant į tai, kas yra atifinkamų duomenų tvarkymo autorius“. Taigi veikla, kuriai taikoma išimtis, apibrėžiama pagal jos tikslą.
- 22 Jeigu parlamentinė tyrimo komiteto vykdoma kontrolės veikla iš principo patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, kyla klausimas, ar ši veikla nepatenka į BDAR taikymo sritį bent jau tuomet, kai tyrimo objektas susijęs su vykdomosios valdžios veikla, kuri nepatenka į Sąjungos teisės sritį.

Dėl trečiojo klausimo

- 23 Duomenų apsaugos priežiūros institucija Austrijoje yra vienintelė nacionalinė priežiūros institucija, kaip ji suprantama pagal BDAR. Jeigu BDAR taikomas parlamentinei kontrolės veiklai, jos, kaip vienintelės nacionalinės priežiūros institucijos, kompetenciją prižiūrėti teisėkūros subjektų aktus, atsižvelgiant į konstitucinį vykdomosios ir teisėkūros valdžių padalijimo principą, reikėtų įtvirtinti konstituciškai. Kol kas to nėra padaryta.

- 24 Vis dėlto bet kuris nacionalinis teismas, kaip valstybės narės organas, privalo neribotai taikyti tiesiogiai taikomą Sąjungos teisę ir saugoti jos suteikiamas teises.
- 25 Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, o į antrąjį – neigiamai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui kyla klausimas, ar duomenų apsaugos priežiūros institucijos, kaip vienintelės Austrijoje pagal BDAR įsteigtos priežiūros institucijos, kompetencija, kiek ji susijusi su BDAR 77 straipsniu kiekvienam asmeniui suteikta teise pareikšti skundą, išplaukia tiesiogiai iš Sąjungos teisės.
- 26 Jeigu Austrijos pagal BDAR 51 straipsnį įsteigtos vienintelės duomenų apsaugos priežiūros institucijos kompetencija nagrinėti skundus, kaip jie suprantami pagal BDAR 77 straipsnio 1 dalį, išplaukia tiesiogiai iš BDAR, neturėtų reikšmės tai, kad duomenų apsaugos priežiūros institucijos kompetencija nagrinėti su duomenų apsauga susijusius skundus, kiek jie grindžiami Bendrojo duomenų apsaugos reglamento pažeidimais tvarkant asmens duomenis vykdant parlamentinę kontrolę, nėra įtvirtinta konstituciškai. Vis dėlto taip yra tik su sąlyga, kad BDAR 51 ir 77 straipsniai gali būti taikomi parlamentinei kontrolės veiklai *per se* ir konkrečiai nagrinėjamu atveju BVT tyrimo komiteto veiklai. Todėl šie klausimai yra svarbūs sprendimui nagrinėjamoje kasacinėje byloje priimti.

DARBINIS VERTINIMAS